



เอกสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ชุดภูมิปัญญา

หมอดิน เกษตรกรไทย



www.idd.go.th

สำนักนิเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาดิน กรมพัฒนาดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เกษตรกรบ้านม่วง จ.อุบล กำบแบบธรรมชาติได้ 1,248 กก./ไร่



พ่อบุญจันทร์ ต้นสืน เกษตรกรทำนาอยู่ที่บ้านนาม่วง 43 ม.10 ต.สมสะอาด อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี 34160 โทรศัพท์ 087-248-0746 ผู้ผ่านการบ่มเพาะการทำนาจากเดิมที่ทำนาแบบใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมี ผลผลิตอยู่ที่ 250 กิโลกรัม/ไร่ ได้ปรับเปลี่ยนวิธีการไปใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น พวกกลบ รำมูลสัตว์ มาหมักกับน้ำหมักจุลินทรีย์เป็นปุ๋ยใช้เอง ทำนาแบบธรรมชาติจัดการฟาง ตอซังข้าวที่เกี่ยวเสร็จไม่เผา ฟางข้าวแต่ให้นำกลับไปเป็นปุ๋ย ผลจากการอดสาหะคิดค้นปรับปรุงกระบวนการทำนาแบบธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี ผลผลิตข้าวได้ถึง 1,248 กิโลกรัม/ไร่

การเตรียมพันธุ์ข้าวและคัดเลือกพันธุ์ข้าว

คัดเลือกพันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่นา เมล็ดข้าว มีความสมบูรณ์ที่มาจากต้นข้าวที่สมบูรณ์

การเตรียมพื้นที่ทำนา

การเตรียมคูคันนา สูง 50-70 ซม. ความหนา 60-70 ซม. เพื่อเก็บกักน้ำคังนาควรจัดไล่ท่อ ระบายน้ำเพื่อระบายน้ำได้ง่าย ในช่วงแรกของการปักดำไม่ควรให้ระดับน้ำสูงมากกว่า 10 ซม. เพราะต้นข้าวยังไม่แข็งแรงพอ ถ้าน้ำมากอาจทำให้ต้นข้าวเน่าได้ ปรับพื้นที่หนึ่งคันนาให้มีระดับพื้นที่เสมอกัน

การหมักดินแปลงนา

หลังฤดูเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนธันวาคม พื้นที่นายังมีฟางข้าวให้หว่านปุ๋ยอินทรีย์ลงในแปลงนา โดยคิดเฉลี่ย 200 กิโลกรัม/ไร่ จากนั้นพ่นจุลินทรีย์ผสมน้ำในอัตราส่วน 1:10 ให้ทั่วแปลงนาแล้วไถกลบตอซัง ปริมาณปุ๋ยอินทรีย์ที่ใช้ขึ้นอยู่กับปริมาณฟางข้าวในนา จุลินทรีย์จะช่วยย่อยสลายฟางข้าวให้เปื่อย ทำให้ดินร่วนซุยเป็นอาหารของข้าวต่อไป ช่วงเดือนพฤษภาคมก่อนการทำนาปีครั้งใหม่ให้หว่านปุ๋ยในแปลงนา 100-200 กิโลกรัม/ไร่ แล้วไถกลบอีกครั้ง

การเตรียมหมักเมล็ดพันธุ์ข้าว

นำน้ำจุลินทรีย์มาหมักเมล็ดข้าว โดยให้น้ำจุลินทรีย์ท่วมเมล็ดข้าว หากมีเมล็ดข้าวฟูน้ำให้เก็บออกให้หมดควรแช่เมล็ดข้าวประมาณ 2-3 วัน แล้วนำขึ้นจากน้ำมาพักไว้สัก 1 วัน แล้วนำมาหว่านในแปลงที่เตรียมไว้



การกำหนดค่าแบบกสิกรรมธรรมชาติ

การปักดำกล้าข้าว (เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม)

ในช่วงก่อนปักดำให้ขังน้ำไว้ในที่นาเพื่อจะทำให้ดินนึ่มดินแข็งแรง ง่ายในการไถดำ ควรเก็บกักน้ำเอาไว้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พอถึงเวลาดำนาให้ปล่อยน้ำที่ขังออกจากคันนา ให้เหลือประมาณ 10-15 ซม. อย่าให้มากหรือน้อยจนเกินไป
2. ไถและคราดที่นาให้ร่วนซุยแล้วนำต้นกล้ามาปักดำ ระยะห่างของกล้าอยู่ที่ประมาณ 35-40 ซม. เพื่อให้แตกกอได้ดี และใช้ต้นกล้ากอละ 2-3 ต้นกล้า
3. เมื่อปักดำได้ประมาณ 15 วัน นำจุลินทรีย์ไปผสมน้ำพ่นต้นข้าวในนา เพื่อกระตุ้นเชื้อจุลินทรีย์ที่หว่านตอนเตรียมดินและจะทำให้ต้นข้าวแข็งแรง เติบโต ทนต่อศัตรูข้าว

ถ่ายทอดภูมิปัญญา
สู่ชนบทประเทศไทย

เกษตรอินทรีย์ ปิ่นดินดิน ปิ่นชีวิต เพิ่มคุณภาพ เพิ่มผลผลิต

เกษตรบ้านม่วง จ.อุบล ทำนาแบบธรรมชาติได้ 1,248 กก./ไร่

4. คอยหมั่นดูแลต้นข้าวและดูแลระดับน้ำอย่าให้ขาดในนาข้าว หมั่นกำจัดไมให้วัชพืชขึ้นในนาข้าว และพ่นจุลินทรีย์ทุกๆ 20 วัน จนถึงข้าวตั้งท้อง จึงงดการพ่นจุลินทรีย์ แต่ยังคงรักษาระดับน้ำในคันนาอย่าให้ขาด

5. เมื่อข้าวแก่พอสมควรก็ปล่อยน้ำออกจากคันนา และเตรียมเก็บเกี่ยวต่อไป

ข้าวแตกกอ (เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม)

หลังปักดำประมาณ 15-20 วัน ข้าวแตกกอให้ฉีดพ่นด้วยน้ำจุลินทรีย์ที่ได้จากการหมักพืช สีเขียว (น้ำแม่) เช่น ผักบุ้ง หน่อกล้วย หรือหน่อไม้ ที่มีฮอร์โมนช่วยในการยึดตัวของพืช อัตราส่วนน้ำแม่ 2-3 ช้อนแกง กากน้ำตาลครึ่งแก้ว น้ำสะอาด 20 ลิตร ฉีดพ่นได้ 1 ไร่ ช่วยทำให้ข้าวแตกกอได้เร็วขึ้นโดยฉีดพ่น 15-20 วัน ฉีดอยู่ 2-3 ครั้ง

ก่อนข้าวตั้งท้อง (สิงหาคม-กันยายน)

ฉีดพ่นด้วยจุลินทรีย์หมักจากผลสุกของพืช (น้ำพ่อ) เช่น มะละกอ แตงโม พักทอง ฯลฯ เพื่อบำรุงต้นข้าวให้ออกเมล็ดที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำหนักดี อัตราส่วนน้ำพ่อ 2-3 ช้อนแกง กากน้ำตาลครึ่งแก้ว น้ำสะอาด 20 ลิตร ฉีดพ่นได้ 1 ไร่ ทำให้คอรวงแข็งแรงไม่หัก ข้าวสมบูรณ์เต็มเมล็ดมีน้ำหนักดี จะใช้ฉีดพ่นอยู่ 1-2 ครั้งในช่วงนี้

ข้าวออกรวง (เดือนพฤศจิกายน)

ระยะช่วงข้าวเป็นน้านมให้ระบายน้ำออกจากแปลง เพราะระยะนี้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าวแล้ว หากไม่ปล่อยน้ำออกจะทำให้เก็บเกี่ยวลำบาก เมล็ดข้าวจะลีบเป็นจำนวนมาก รวงข้าวจะกรอบแห้งหักง่าย โรคแมลงระบาด หากปล่อยน้ำออกในช่วงนี้ เปอร์เซนต์ต้นข้าวจะสูงกว่าปล่อยน้ำให้ขังในแปลงนา ซึ่งประสบการณ์ที่สังเกตเห็นได้จากแปลงนาที่มีความสูงต่ำที่แตกต่างกัน บริเวณแปลงนาที่สูงไม่มีน้ำท่วมขังช่วงก่อนเก็บเกี่ยวจะให้ผลผลิตข้าวที่คุณภาพดีกว่า แปลงนาที่ต่ำมีน้ำขังในแปลงนาก่อนเก็บเกี่ยว นอกจากนี้การปล่อยน้ำออกในช่วงนี้จะทำให้ข้าวหอม การมีน้ำมากเกินไปเวลานำไปสีจะทำให้มีข้าวหักมากและข้าวจะกรอบเร็ว ในทางกลับกันกรณีที่ระบายน้ำออกเร็วเกินไปมักจะทำให้คอรวงขาดข้าวจะไม่กรอบ



การเก็บเกี่ยว (ปลายพฤศจิกายน-ธันวาคม)

การเก็บเกี่ยวให้สังเกตจากเมล็ดข้าวจะสุกทั้งรวง แต่ใบข้าวจะเขียว เนื่องจากมีการระบายอาหารไปใช้ ให้ทำการเกี่ยวฝักเด็ด 2-3 วัน จึงทำการมัดแล้วขนมาเก็บไว้ในที่ร่ม จากนั้นจึงทำการนวดด้วยแรงงานคนหรือเครื่องจักรบรรจุนาขณะ ที่สะอาดไม่มีการปลอมปนจากข้าวพันธุ์อื่นๆ หรือสิ่งแปลกปลอมอื่นๆ เพื่อเก็บไว้บริโภคและจำหน่าย



การทำนาหว่านแบบกสิกรรมธรรมชาติ

การหว่านข้าวพร้อมกับถั่ว

ช่วงต้นเดือนพฤษภาคมจะทำการหว่านปุ๋ยแล้วไถกลบเหมือนเดิม ซึ่งจะเป็นการให้ปุ๋ยในดินและช่วยกำจัดหญ้าที่คงค้างอยู่บางส่วน เมื่อถึงวันที่ 20 พ.ค. ให้ทำการหว่านข้าวลงไปในแปลง 7 กิโลกรัม/ไร่ และไถกลบ จากนั้นให้ถั่วถั่ว 10 กิโลกรัม/ไร่ มาทำการหว่านให้ทั่วและคราดดินให้เสมอกัน ถั่วกับข้าวจะชิงกันเจริญเติบโตจนถั่วสูงกว่าข้าว และเมื่อถั่วออกดอกให้ทำการตัดทั้งถั่วและข้าวจนเหลือความสูงจากพื้นดินเพียง 5 ซม. ซึ่งจะใช้เวลาประมาณเดือนครึ่ง ถั่วถึงจะออกดอก เป็นช่วงที่มีธาตุอาหารในถั่วมากที่สุด และความสูงของต้นถั่วที่เจริญเติบโตก็จะเป็นตัวคุมหญ้า

หลังจากตัดเสร็จจนเหลือ 5 ซม.จากพื้นดิน เศษซากต้นถั่วและต้นข้าวก็ให้ปล่อยระเนระนาดอยู่ในแปลงนาโดยไม่ต้องนำออก จากถั่ว 10 กิโลกรัมจะได้ต้นถั่วที่ตัดเพื่อเป็นปุ๋ย 2,400-2,600 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อผ่านไป 7 วันหลังจากตัดต้นข้าวจะสูงขึ้นถึง 20 ซม. กลีบใบต่างๆ จะมีความเขียวแข็งแรง หากน้ำมากก็สามารถปล่อยน้ำเข้านาได้เลย ผ่านไป 1-2 เดือน ความสูงของต้นข้าวจะสูงถึง 1-1.30 เมตร ■

หมายเหตุ ในเรื่องการเตรียมแปลงนา การเขตรกรรมการใส่ปุ๋ย จะเหมือนกับนาหว่านทุกอย่าง ต่างกันแค่ในส่วนของการหว่านข้าวและหว่านถั่ว

ข้อมูล : จาก วารสารเกษตรกรรมธรรมชาติ ฉบับที่ 10/2549